

ARMATA ÎN ACTIVITATEA ȘI PREOCUPĂRILE „ASTREI DOBROGENE” 1927–1935

LAVINIA GHEORGHE

THE ARMY IN ACTIVITIES AND PREOCCUPATIONS OF „ASTRA DOBROGEANĂ” (1927–1935)

Abstract: Founded in 1927 as a branch of „Astra”, „Astra Dobrogeană” had as a specific activity a massive implication – initiative, organizing and participation – of officers and soldiers. This can be explained as follows:

- the Romanian army ideals after state unity fulfillment corresponded to the national idea spread by „Astra”;
- the society founder and president, I. Vlădescu was a general, commander of IX. Division Constanța and other branch presidents, many of the basic members and lecturers were army people;
- many activities took place at the Military Circle, at the Soldiers’ House inside the 13th Infantry Regiment;
- the military presence at the activities was constant – lecturers, poetry reciting persons, as well as spectators.

„Astra Dobrogeană” activity promoted by army representatives and „dedicated” to the Romanian army consisted of: conferences, articles, meetings, shows, contests. The subjects were national and patriotic, they concerned the army and its place in national history, dealing with patriotism, heroes, heroism, presenting military personalities in Romanian history, war memories, patriotic songs and poems etc.

This paper presents „Astra Dobrogeană” activity, carried on by and dedicated to the army.

Rezumat: „Astra Dobrogeană”, filială a „Astrei”, înființată în 1927, a avut ca specific implicarea masivă – ca inițiativă, organizare și participare – a ofițerimii și soldaților. Acest fapt se poate explica astfel:

- idealurile armatei române după desăvârșirea unității de stat corespundeau ideii naționale propagată de „Astra”;

- inițiatorul și președintele Societății, I. Vlădescu este general, comandant al Diviziei IX Constanța și că alți președinți de filiale, mulți dintre membri și conferențieri de bază ai Societății fac parte din armată;

- multe dintre activități se desfășoară la Cercul Militar, la Casa ostășească din incinta Regimentului 13 Infanterie;

- prezența militarilor la manifestări – conferențieri, recitatori etc. și ca spectatori – este constantă;

Activitatea „Astrei Dobrogene” în care s-au manifestat reprezentanți ai oștirii sau a fost „dedicată” armatei române constă în: conferințe, articole, șezători, spectacole, concursuri. Subiectele sunt naționale și patriotice: privesc armata și locul ei în istoria națională, tratează despre patriotism, eroi, eroism, prezintă personalități militare în istoria României, amintiri din război, cântece și poezii patriotice etc.;

Lucrarea noastră prezintă deci, activitatea „Astrei Dobrogene” desfășurată de armată și dedicată armatei.

Key-words: „Astra dobrogeană”, national idea, army, conferences, bees with national themes.

Cuvinte-cheie: „Astra Dobrogeană”, ideea națională, armata, conferințe, șezători cu teme naționale.

În octombrie 1861, în Ardeal, în condițiile politicii de deznaționalizare a românilor de către autoritățile maghiare, la inițiativa mitropolitului Andrei Șaguna, lua ființă Societatea de Cultură Română din Transilvania (ASTRA). În scurt timp, aceasta devine centrul de rezistență a poporului român din Transilvania. Declarată ca societate culturală, neutră ca program, „Astra” va prelua, de fapt, sarcinile politice, culturale și educaționale, luptând pentru conservarea limbii, literaturii, tradițiilor românești, implicându-se în rezistența politică românească într-o măsură mai eficientă decât partidele politice, asupra cărora se puteau face presiuni – chiar și în perioada liberală a regimului. Programul Societății, întocmit de George Barițiu, ca anexă la Statute, preconiza studierea istoriei poporului român, redeșteptarea speranței și încrederii în viitor. În acest sens, se prevedeau: publicarea de „cărți scolastice”, întemeierea de școli populare, stimularea cercetării etnografice, colectarea baladelor, dezvoltarea horticulturii, silviculturii, albinăritului, folosirea îngrășămintelor chimice în agricultură, îmbunătățirea soiurilor de animale și păsări, studierea științelor, încurajarea meseriilor, întemeierea de muzee, teatre, școli și biblioteci, strângerea fondurilor pentru acțiuni culturale, acordarea de burse universitare etc. Cu alte cuvinte, se urmărea transformarea mediului social și al mentalităților, în sensul progresului.

Instrumentele prin care „Astra” cultivă cultura și naționalismul românesc sunt: înființarea Bibliotecii și Muzeului Astrei, – „istoric și etnografic” –, a revistei

„Transilvania”, a „Revistei populare Țara noastră”, înființarea unei școli de fete, publicarea primei enciclopedii românești, inițierea de studii și publicații, ajutoare acordate elevilor români săraci și merituosi, încurajarea artiștilor și scriitorilor, călăuzirea țăranilor în îngrijirea sănătății trupești și sufletești, organizarea de conferințe, concursuri și expoziții cu caracter național, acordarea cu premii etc. În acest mod, „Astra” joacă un rol deosebit în istoria românimii din Transilvania și Crișana, aducându-și, în mod esențial, aportul la pregătirea Marii Uniri din 1918.¹

După realizarea scopului ei principal, „Astra” a avut ideea iluzorie de a se extinde la nivelul întregii țări, pe aceeași structură și același program.² În acest sens, își propune să-și extindă activitatea și în alte teritorii românești ce sprijiniseră lupta ardelenilor pentru unitate națională. Astfel, după asumarea președenției Societății de Vasile Goldiș – simbol al Marii Uniri –, în 1923, în conformitate cu noile realități, sunt modificate statutele și regulamentele, prevăzându-se și „crearea de despărțăminte-centrale-județene și regionale” (art. 33 al noilor statute).³

Realitățile dobrogene nu erau într-un totu aceleași cu cele din celelalte provincii românești. În acest context, încercarea de implementare a Astrei – care avea acum, aici, alte idealuri –, nu era sortită unui succes imediat, palpabil.

Ca filială, „Astra Dobrogeană” ia ființă la 5 mai 1927, avându-l ca inițiator pe generalul I. Vlădescu, comandantul Diviziei IX Constanța. Aceasta nu venea, însă, pe un loc gol. În 1869, fusese înființată Societatea română pentru cultură și limbă de la Silistra, condusă de Costache Petrescu⁴. Analizând structura,

¹ Antonie Plămădeală, *Dascăli de cuget și simțire românească*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Buc., 1981; Aurel Papari, Jipa Rotaru, Ileana Bulz, *Andrei Șaguna- contemporanul nostru*, Ed. Fundației „Andrei Șaguna”, Constanța, 2000; Keith Hitchins, *Conștiință națională și acțiune politică la românii din Transilvania- 1700-1868*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1987; Keith Hitchins, *Cultură și naționalitate în Transilvania*, Ed. Dacia, Cluj, 1972; V. Popeangă, *Școala românească din Transilvania în perioada 1867-1918 și lupta sa pentru unire*, Ed. didactică și pedagogică, Buc., 1974; Milton G. Lehler, *Ardealul pământ românesc*, Ed. științifică și enciclopedică, Buc., 1989.

² Încercare de renaștere a „Astrei”, pe aceeași idei, și în 1990, însă ca o umbră palidă a ceea ce fusese cândva.

³ *Actele privitoare la urzirea și înființarea Asociațiunii Transilvane*, Sibiu, 1962, p. 31.

⁴ Despre aceasta, vezi: I.N. Roman, *Pagini din istoria culturii românești înainte de 1877*, Constanța, 1920; Sandu Carp, *Promovarea culturii românești în Dobrogea Nouă*, Tipografia Băncii Durostorului, Silistra, 1926; Vasile Helgiu, *Școala românească din Dobrogea de la înființare până la 1938. Monografie. Istoric, documente, diagrame*, Institutul de Arte Grafice „Albania”, Constanța, 1958; Gh. Dumitrașcu, *Viața spirituală a românilor din Dobrogea înainte de reunirea cu Țara (1878)*, în „Național și social în istoria românilor. Profesorului Gheorghe Platon la a 70-a aniversare”, tom 42–43 supliment 1996–1997 al „Analelor Științifice ale Universității <<Al. I. Cuza>> din Iași, serie nouă, p. 161–171; Gheorghe Dumitrașcu, *Din istoria învățământului românesc în Dobrogea până la 1878*, în „Colegiul Pedagogic «Constantin Brătescu». Valori ale civilizației românești în Dobrogea”, Constanța, 1993, p. 35; I. Georgescu, *Învățământul public în Dobrogea*, în „1878–1928. Dobrogea-cincizeci de ani de veață românească”, Cultura Națională, Buc., 1928, p. 645–646; Dumitru Șopu,

programul, realizările acestei societăți, putem observa că, fără să se declare, era un fel de despărțământ al „Astrei”.

„Astra Dobrogeană” a ființat între anii între 1927–1935. Perioada de vârf a existenței sale a fost între 1927–1929, având o activitate destul de ștearsă în 1930, din anul următor urmând declinul, care a determinat ca, în 1933, să rămână doar despărțământul Constanța, pentru ca, și acesta, în 1935 să fie desființat, din lipsă de fonduri și, implicit, activitate. Regionala Dobrogea a „Astrei” avea ca despărțământ central Constanța. Mari filiale găsim în județele Caliacra, Durostor, în orașele Medgidia, Mangalia, Tulcea etc., iar, la comune și sate, în: Caramurat (Mihail Kogălniceanu de Constanța), Caraomer (Negru-Vodă), Cuzgun (Ion Corvin), Ghiuvenlia (Chirnogeni), Biulbiul Mare și Biulbiul Mic (Ciocârlia Mare și Ciocârlia Mică), Osmancea, Saligny, Ștefan cel Mare etc.

„Astra dobrogeană” angrenează îndeosebi școlile și unitățile militare. Se adresează mai ales lumii satului, ostașilor și elevilor, prin intermediul conferințelor, spectacolelor sub forma șezătorilor, proiecțiilor cinematografice, pieselor de teatru, de muzică orchestrală, corală, instrumentală, concursurilor cu specific românesc – de costume, muzică populară etc. – răsplătite cu premii. Remarcăm, în mod deosebit, activitatea secțiunilor – de cor, teatru, cinematografie, sport etc. – ale „Astrei dobrogeane”.

Sprijinul acordat de Centrala „Astrei” a fost destul de mare, dar banii, în marea lor majoritate, proveneau din „chete”. Intelectualii dobrogeni se implică, în mod deosebit, în activitățile desfășurate.

„Astra Dobrogeană” a avut ca specific implicarea masivă – ca inițiativă, organizare și participare – a ofițerimii și soldaților.

Acesta constituie tema demersului nostru. În acest sens, am avut ca bază presa timpului: revista „Astra Dobrogeană” (care apare între 1929–1930, în 9 numere), pe coloanele – respectiv pagina – „Astrei Dobrogeane” din periodicul constănțean „Marea noastră” – aceasta va avea inclusiv o *Rubrică ostășească – pentru educația patriotică*, februarie-iunie 1929 și gazeta „Dobrogea jună”. Toate acestea apar în Constanța.

Este îndreptățită întrebarea: de ce „Astra Dobrogeană” acordă o asemenea importanță armatei române în activitatea sa? Răspunsurile sunt multiple. Pe de o parte, pentru că idealurile armatei române după desăvârșirea unității de stat corespundeau ideii naționale propagată de „Astra”. În acest sens, Societatea avea nevoie de armată, instituție direct implicată în realizarea marilor obiective ale poporului român, în care acesta avea încredere și respect. De altfel, multe dintre temele tratate în conferință și în revista Societății se opresc asupra rolului armatei în istoria românilor.

Viața culturală a românilor din Dobrogea până la 1878, în „Analele Dobrogei”, serie nouă, V, nr. 2, p. 269; Gheorghe Dumitrașcu, *Rolul intelectualității în reunirea Dobrogei cu patria-mamă*, în „Crisia”, Oradea, 1980

Deloc de neglijat este faptul că însuși inițiatorul și președintele Societății, I. Vlădescu este general, comandant al Diviziei IX Constanța și că alți președinți de filiale fac parte din armată: colonelul Homoceanu – președinte al filialei Tulcea –, colonelul P. Stratulat – președinte al filialei Caliacra, înființată în 1929 –, colonelul Costăchescu, comandant al Regimentului 40 Infanterie Balcic – președinte al despărțământului Balcic. De asemenea, mulți membri și conferențieri de bază ai Societății fac parte din corpul ostășesc- îi amintim doar pe căpitanul Dumitrașcu-membru al Orchestrei „Astra”, locotenentul Aurel Filip – redactor al revistei „Astra Dobrogeană” –, comandorul Aurel Negulescu – cunoscut și sub pseudonimul Moș Delamare – căpitanul de infanterie Protopopescu, sublocotenentul Leonte Pușkaș, maiorul Cârșenovski, maiorul Munteanu, colonelul Rujinski etc.

Pe de altă parte, multe dintre activități se desfășoară la Cercul Militar, la Casa ostășească din incinta Regimentului 13 Infanterie. Prezența militarilor la manifestări – conferențieri, recitatori etc. și ca spectatori – este constantă. Sunt implicați în mod direct – atât ca realizatori ai manifestărilor, cât și ca public țintă: Regimentul 34 Infanterie, Regimentul 13 Infanterie și Regimentul 2 Grăniceri. Lor li se adaugă angajați și maiștri civili.

Sufletul activității „Astrei Dobrogene” este generalul I. Vlădescu, despre care maiorul Munteanu afirma, în 1929, că: *„Este suficient să se știe că conducătorul ei din Dobrogea și Cadrilater este Domnul General Vlădescu spre a se putea vedea siguranța celei mai rodnice activități. Are prea multă putere de muncă și toate simțurile lui nu respiră decât <<DRAGOSTEA DE ȚARĂ>> pentru ca să nu-și poate atinge țelul pe care-l va înfăptui, în ciuda tuturor celor cari ne pândesc din umbră.”*⁵ „Ziarul cultural al Universității libere din Balcic”, „Coasta de azur”⁶, în chiar primul său număr, salută apariția regionalei dobrogene și apreciază că prezența generalului comandant al Diviziei IX Constanța în postul de președinte al „Astrei Dobrogene” reprezintă un factor de succes. În articolul *Ofensiva culturală a Astrei*, din „Dacia”, ianuarie 1928, Al. Demetriad analizează activitatea Asociației prin prisma activității președintelui ei, generalul Vlădescu, care, încă de la înființare, *„a pus suflet la organizarea ei”* și a reușit să grupeze în jurul său populația dornică de cultură românească, fruntași locali ai artelor și literaturii, dând, astfel, un exemplu de muncă extraprofesională pe altarul iluminării poporului.⁷

Generalul Vlădescu mărturisea, încă de la primele conferințe susținute că, de vreo 3 ani, intenționa să realizeze acțiuni culturale în cazărmi, pentru ca soldații să fie conștientizați de trăsăturile sufletești ale neamului din care se trag și

⁵ „Astra dobrogeană”, I, nr. 8, nov. 1929, p. 3–5.

⁶ „Coasta de azur”, Balcic, 1, nr. 1, 3 apr. 1928, p. 2 – ziar bilingv româno-bulgar, avându-l ca director pe Octavian Moșescu.

⁷ Al. Demetriad, *Ofensiva culturală a „Astrei”*, în „Dacia”, XV, 15 ian. 1928, p. 1.

în slujba căruia se află și pentru a naționaliza și celelalte etnii trăitoare pe pământul dobrogean prin intermediul conferințelor.⁸

La adunarea de înființare a Regionalei „Astra Dobrogene” și despărțământului Constanța al Asociației, pe 5 mai 1927, inițiatorul acestui proiect, generalul Vlădescu a prezentat activitatea „Astrei” și rezultatele obținute de aceasta și a susținut necesitatea înființării, în Dobrogea, a unei organizații regionale după modelul „Astrei”, în condițiile întinericului *„în care zace marea majoritatea a satelor dobrogene și în special în Cadrilater”*. Asistența a aplaudat inițiativa, declarând constituită regionala „Astra Dobrogeană”. Cu această ocazie a fost ales și comitetul de conducere, ce-l are ca președinte pe generalul I. Vlădescu.⁹ Programul „Astrei Dobrogene” a fost prezentat de un alt reprezentant al armatei, maiorul Munteanu, care a subliniat faptul că „Astra Dobrogeană” a apărut ca o necesitate, *„căci cultivând limba națională, istoria, obiceiurile, portul, înseamnă, să se pecetluiască vitalitatea românească. (...) Scopul acestei asociațiuni, așa cum principal a fost enunțat și hotărât de întemeetorul ei este:*

1. Ridicarea la același unison de gândire și simțire românească a tuturor celor care locuiesc aceste două provincii

2. Crearea unei mari școli cu tabere și câmpuri organizate pentru educația fizică.

(...) Pe măsură ce posibilitățile vor permite, „Astra Dobrogeană” își propune a se ocupa și de fiii și fiicele membrilor ei, ajutându-i din fondurile asociațiunii pentru dobândirea carierei către care dovedesc aptitudini, căutând a-și construi localuri proprii, în care ei vor găsi atât posibilitățile de trai cât și profesorii necesari instruirii lor; iar pentru reculege rea suflească, pentru odihna trupului, fiecare sat va avea biblioteca și un local, unde se vor organiza serbări cu program artistic, muzică și cinematograf etc. (...) În baia culturii, cetățenii, indiferent de origine și confesiune, cunoscând adevărul, cunoscând lumina, învață a se iubi, respecta și sprijini.”¹⁰

În iunie 1929, în sala cinematografului „Regal”, colonelul Homoceanu este ales președinte al filialei Tulcea a „Astrei Dobrogene”, iar doamna colonel Constantinescu, președinte al Comitetului asistenței sociale „Principesa Elena”.¹¹

Pe 16 mai 1929 înregistrăm înființarea unei mari filiale a „Astrei Dobrogene” în Caliacra. Festivitatea, ținută în sale de recepție a Cercului Militar, a fost deschisă de generalul Vlădescu, care a vorbit și despre educația națională și importanța folclorului. Au participat: generalul Ștefan Popescu – comandantul

⁸ Cruțiu, *Inaugurarea conferințelor Astrei*, în „Dobrogea jună”, XXIII, nr. 246, 13 nov. 1927, p. 1; Cruțiu, *Inaugurarea conferințelor Astrei*, în „Dobrogea jună”, XXIII, nr. 247, 15 nov. 1927, p. L.

⁹ G. Preda, *Activitatea „Astrei” în 25 de ani de la Unire (1918-1943)*, Ed. Astrei, Sibiu, 1944, p. 133.

¹⁰ Munteanu, *Astra Dobrogeană (precizări asupra rostului nostru)*, în „Astra Dobrogeană”, I, nr. 5, aug. 1929, p. 3-5.

¹¹ „Dobrogea jună”, XXV, nr. 125, 15 iun. 1929, p. 1.

Brigăzii IX –, ofițeri din garnizoană însoțiți de soții, autorități civile, avocați, medici, profesori etc. Din partea populației orașului, a participat decanul Baroului, V. Covată, care a mulțumit fondatorilor „Astrei Dobrogene” pentru „stimulările și încurajările naționale” pe care le primesc cetățenii. La propunerea acestuia, colonelul P. Stratulat este ales în funcția de președinte al filialei Caliacra.¹²

Despre activitatea Despărțământului Caliacra, condusă de colonelul Stratulat, aflăm că acesta, împreună cu colonelul Costăchescu – comandantul Regimentului 40 Infanterie –, au impulsionează, în noiembrie 1929, începutul activității „intense în vederea timpului de iarnă”.¹³

Prin intermediul revistei „Astra Dobrogeană”, Societatea aduce mulțumiri colonelului Costăchescu, comandantul Regimentului 40 Infanterie Balcic – președinte al despărțământului respectiv – pentru sprijinul patriotic acordat răspândirii culturii naționale în orașul Balcic și în județ.¹⁴

Activitatea „Astrei Dobrogene” în care s-au manifestat reprezentanți ai oștirii sau a fost „dedicată” armatei române constă în: conferințe, articole, șezători, spectacole, concursuri. Subiectele sunt naționale și patriotice: privesc armata și locul ei în istoria națională, tratează despre patriotism, eroi, eroism, prezintă personalități militare în istoria României, amintiri din război, cântece și poezii patriotice etc.

De la începutul activității sale, „Astra Dobrogeană” a programat, săptămânal, conferințe în fața ostașilor din cazărmi. Astfel, pe 13 noiembrie 1927, ciclul de conferințe al Societății este inaugurat de generalul Vlădescu, la Casa ostășească din incinta Regimentului 13 Infanterie. Au fost prezenți ofițeri din toate armele, angajați și maiștrii civili, detașamente de soldați din toate trupele. În cuvântul de deschidere, Directorul Liceului „Mircea cel Bătrân” din Constanța, Constantin Munteanu, a adus un elogiu armatei române. În rândul ostașilor, acesta îi considera și pe profesori, preoți, medici. Ca o continuare, profesorul Carp conferențiază despre patriotismul soldatului român.¹⁵

Încă din 1927, „Astra Dobrogeană” organizează șezători cu teme naționale. Astfel, în noiembrie, generalul I. Vlădescu, președintele asociației, începe pregătirea sezonului șezătorilor. În acest sens, îl însărcinează pe căpitanul de artilerie Protopopescu cu luarea măsurilor necesare.¹⁶

¹² Loc. cit., nr. 110, 28 mai 1929, p. 1; „Marea Noastră”, II (VII), nr. 32, 30 mai 1929, p. 2

¹³ Activitatea despărțământului „Caliacra”, în „Astra Dobrogeană”, I, nr. 8, nov. 1929, p. 26

¹⁴ Loc. cit., nr. 5, aug 1929, p. 24

¹⁵ Astra în acțiune, în „Dobrogea jună”, Constanța, XXIII, nr. 245, 10 nov. 1927, p. 1; Cruțiu, Inaugurarea conferințelor Astrei, în loc. cit., nr. 246, 13 nov. 1927, p. 1; Cruțiu, Inaugurarea conferințelor Astrei, în loc. cit., nr. 247, 15 nov. 1927, p. 1

¹⁶ Cruțiu, Inaugurarea conferințelor Astrei, în loc. cit., nr. 246, 13 nov. 1927, p. 1; Cruțiu, Inaugurarea conferințelor Astrei, în loc. cit., nr. 247, 15 nov. 1927, p. L.

Însă, acțiunea care a pus bazele activității culturale și cu soldații din cazărmi a fost primul act cultural al despărțământului constănțean al „Astrei”, ce a avut loc la sfârșitul lunii ianuarie 1928, la teatrul Ligii culturale. Acțiunea a început prin intonarea *Imnului regal*, susținut de corurile reunite ale Episcopiei și bisericii „Adormirea”, sub bagheta profesorului Morozov, de la liceul constănțean „Mircea cel Bătrân”. Cuvântul de inaugurare a fost rostit de președintele „Astrei Dobrogene”, care, după ce a subliniat importanța „Astrei” în istoria românilor și a elogiat sufletul românesc, a evidențiat rolul ostașilor români în istoria națională. Au urmat discursurile prefectului orașului și a deputatului – profesorului N. T. Negulescu. În numele Episcopului Gherontie, președinte de onoare al „Astrei”, a vorbit părintele icon. G. Dumitrescu, secretar episcopal. Soldatul cu termen redus Păsculescu de la Regimentul 13 Artilerie a susținut un solo de vioară, iar d-ra Cociuban a declamat poezii ale lui G. Coșbuc și O. Goga. Muzicianul D. Ivanovici a cântat *Cei doi granadieri* – de S. Humann –, manifestarea fiind încheiată cu *Pe-al nostru steag e scris* unire, susținut de corurile reunite.¹⁷

Pe 24 februarie, căpitanul Dumitrașcu, organiza o sară dansantă pentru membrii corului, cursurilor de dicție și teatru.¹⁸

Pe 18 martie 1928, Cercul cultural din Negru Vodă, la căpitanul Dumitrașcu, reprezentant al „Astrei Dobrogene” a susținut un discurs despre direcția ce trebuie urmată de săteni, „*pentru a scăpa de dușmanul dinăuntru prin cultură*”.¹⁹

Un program artistic deosebit a fost susținut, pe 25 martie, la Medgidia, de către elevi și grăniceri. Au fost recitate versuri patriotice, iar Corul Regimentului 2 Grăniceri a realizat un program muzical.²⁰

În contextul unei campanii naționale de adunare de fonduri în vederea înzestrării aviației române, pe 8 aprilie 1928, „Astra Dobrogeană” a organizat serbări festive în onoarea și pentru propaganda Aviației, în toate teatrele din Constanța.²¹

Numele căpitanului Dumitrașcu, în calitate de membru, îl regăsim și în actul de constituire al „Orchestrai Astrei”, de pe 1 iunie 1928.²²

¹⁷ *Inauguralul Astrei*, în „Marea noastră”, I (V), nr. 11- 12, 21 ian.. 1928, p. 4.

¹⁸ „Astra Dobrogeană” în activitate, în „Dacia”, XV, 10 feb. 1928, p. 1; *Repetițiile Astrei*, în „Marea Noastră”, I (IV), nr. 15-16, 16 feb. 1927, p. 3.

¹⁹ Nofinis, *Cercul cultural din Mircea Vodă*, în „Dobrogea jună”, XXIV, nr. 67, 28 mar. 1928, p. 1

²⁰ *Astra la Medgidia, Inaugurarea conferințelor Astrei*, în loc. cit., nr. 67, 28 mar. 1928, p. 1; *Astra la Medgidia*, în „Marea Noastră”, I (V), nr. 26, 1 apr. 1928, p. 3.

²¹ „Astra” și propaganda aviației, în „Dobrogea jună”, XXIV, nr. 76, 7 apr. 1928, p. 1; Cruțiu, *Secția dramatică a Astrei dobrogene. „Plicul” la Elpis*, în loc.cit., nr. 114, 1 iun.. 1928, p. 1; *Astra teatrală*, în loc. cit., XXIV, nr. 125, 15 iun. 1928, p. 1; „Astra” și propaganda aviației, în loc. cit., nr. 76, 7 apr. 1928, p. 1.

²² MINAC, Depozit istorie modernă- contemporană, inv. 5011 (copie).

În 1929, activitatea „Astrei Dobrogene” debutează, pe 20 ianuarie, printr-o serbare, în sala „Tranulis”. Din nou remarcăm participarea apărătorilor patriei. Imnul este intonat de Regimentul 34 Infanterie. Serbarea a fost continuată de corul TTR al Regimentului 34 Infanterie, condus de Nica Vasile – care a interpretat cântecele populare *Acolo-n vale la fântână și Fetițo cu ochi ca mura* și marșul *Mărășești*. În aceeași zi, la Casa Ostășească, sub patronajul „Astrei”, se desfășoară o altă șezătoare culturală, în care conferințele au fost completate de corul TTR – care a prezentat cântece populare – și de ostașii Regimentului 34 Infanterie, ce au organizat concursul de snoave, răsplătit cu premii.²³

În acțiunile „Astrei Dobrogene” se implică și Uniunea ofițerilor în rezervă, care organizează o conferință, pe 28 aprilie, la Teatrul Cinema „Regal”. Invitația este făcută de vicepreședintele acestei Uniuni, locotenent colonel în rezervă Alexandru Beiu, avocat și consilier în Baroul Constanța, care a conferențiat despre Regele Ferdinand.²⁴

Pe 9 februarie, la Casa ostașului, „Astra Dobrogeană” a organizat un bal, la care și-au adus contribuția Regimentul 34 Infanterie.²⁵

Prima parte a articolului de sfaturi și soluții intitulat *Iubiți locuitori ai satelor!* este prezentat în *Pagina „Astrei Dobrogene”* din „Marea Noastră” de pe 21 aprilie 1929 – articol ce va fi reluat și în revista „Astra dobrogeană”²⁶. Discursul generalului Vlădescu este deosebit de pertinent. După constatarea elementelor negative ale satului dobrogean, acesta oferă nu doar soluții de rezolvare a problemelor, ci și căile ce trebuiesc urmate în acest sens.

Președintele „Astrei Dobrogene” susține, în iunie 1929, o conferință în sala cinematografului „Regal”. Tema: prezentarea activității societății pe care o conducea. În plus, acesta elogiaza activitatea depusă de învățătorii constănțeni pentru sprijinirea „Astrei”.²⁷

Una dintre intențiile „Astrei Dobrogene” a fost și aceea de a pregăti populația Dobrogei pentru un eventual atac aerian. În acest sens, pe 19 februarie 1928, la Teatrul „Tranulis”, generalul Schmidt a vorbit despre efectul bombardamentului aerian și cel al gazelor toxice asupra populației, iar colonelul Rujinski despre aviația comercială, poșta și război – exemplificând cu proiecții cinematografice.²⁸ Alți conferențieri al Societății, maiorului Cârjănovski și sublocotenentului Pușcaș Leonte, și-au expus punctele de vedere, în martie 1928, la Casa Ostășească.²⁹

²³ F.A., *Astra Dobrogeană*, în „Dobrogea jună”, XXV, nr. 21, 27 ian. 1929, p. 1.

²⁴ *Conferințele Astrei*, în loc. cit., nr. 90, 26 apr. 1929, p. 1.

²⁵ „Marea noastră”, II (VII), nr. 19, 20 feb. 1929, p. 3.

²⁶ I. Vlădescu, *Iubiți locuitori ai satelor*, în „Astra Dobrogeană”, I, nr. 1, 4 mar. 1929, p. 5–7; nr. 2, 10 mai 1929, p. 3–5.

²⁷ Loc. cit., XXV, nr. 125, 15 iun. 1929, p. 1.

²⁸ W.N. Berzan, *Coloanele Astrei*, în „Marea noastră”, I (IV), nr. 17–18, 28 feb. 1928, p. 3.

²⁹ Arh. Naționale Constanța, fond Primărie, dos. 2, 1928, f. 32; *Șezătorile Astrei*, „Marea Noastră”, I (IV), nr. 19–20, 14 mar. 1928, p. 3

În 1930, în urma votării legii de pregătire preregimentală, în ideea pregătirii sportive, premilitare, a tinerilor ce urmau să plece în armată, „Astra Dobrogeană” venea cu ideea de a organiza și îndruma dezvoltarea sportivă a dobrogenilor. Și, pentru pregătirea în eventualitatea unui război, promitea publicarea unor materiale privitoare la „*apărarea contra gazelor și aviației la orașe și sate*”.³⁰

Deosebit de educativă, în sens naționalist, patriotic, este *Rubrica ostășească* a Paginii „Astrei Dobrogene” din „Marea noastră”. Un fel de lecție despre trecut, exemplu pentru viitor. Aceasta găzduiește atât literatură, amintiri din război, articole elogiatoare la adresa armatei române, cât și știri privitoare la armată.

În acest sens, în numărul periodicului din 3 martie 1929, poate fi citită partea a II-a a nuvelei, semnată F.A., intitulată *Dragostea de neam și patrie*. Un elogiu adus patriotismului românesc și armatei țării.³¹ Tot un elogiu adus armatei române este și articolul *Zile de glorie (4 august 1919)*, semnată de același F.A., publicat la cererea cititorilor. Este vorba despre momentul ocupării Budapestei.³²

De asemenea, în *Pagina* amintită, sunt prezente și informații din viața armatei române. Astfel, cititorii sunt înștiințați: „*Consiliul permanent de revizie al Armatei a respins cursul bolșevicului Dobrogeanu-Gherea. El rămâne să-și execute pedeapsa binemeritată*”.³³

Din păcate, această rubrică specială nu apare decât în perioada februarie–9 iunie 1929. Regăsim, însă, același gen de scrieri în *Pagina Astrei*. În acest sens, amintim scrisoarea căpitanului A. Bălăcescu, adresată lui Rafael Bergovici, în amintirea „*zilelor petrecute în Regimentul 9 Călărași pe front*”. Era vorba despre un schimb de scrisori și de amintiri – căpitanul lucra la scrierea unui volum de memorii³⁴. De asemenea, sub titlul *Revenire*, putem citi literatură despre Primul Război Mondial.³⁵

O reușită a Astrei Dobrogene a fost a fost editarea publicației periodice sub titulatura „*Astra dobrogeană – buletinul oficial al Asociațiunii pentru cultura poporului român. Revistă culturală-educativă sub conducerea unui comitet*”. Data nașterii: 4 mai 1929. Va fi în viață până în martie 1930, însumând 9 numere, 169 pagini. Redactor: locotenent Aurel Filip. Colaboratori: Al. Budiș, Al. Gherghel, Gr. Ioanițiu, L. Iorgaky, R. Mugur, D. Stoicescu, N. Timiraș, general I. Viădescu.³⁶

³⁰ *Lucruri bune pentru săteni*, în „Astra Dobrogeană”, II, nr. 1, mar. 1930, p. 26–27.

³¹ „Marea noastră”, II (VII), nr. 20, 3 mar. 1929, p. 3.

³² *Loc. cit.*, nr. 21, 8 mar. 1929, p. 3.

³³ *Loc. cit.*, nr. 20, 3 mar. 1929, p. 3.

³⁴ *Loc. cit.*, nr. 33, 9 iun. 1929, p. 3.

³⁵ *Loc. cit.*

³⁶ Dumitru Constantin-Zamfir, Octavian Georgescu, *Presa dobrogeană (1879–1980). Bibliografie comentată și adnotată*, Biblioteca Județeană Constanța, 1985, p. 39–40; Dumitra Mândru, *Societăți și cercuri culturale în Dobrogea între cele două războaie mondiale*, în „Analele Dobrogei”, serie nouă, VII, 2002, p. 318.

În articolul program al revistei, intitulat *Rostul nostru*, se specifica: „Multe veacuri de-a rândul, românii de pretutindeni au luptat **UNIȚI ÎN CUGET ȘI SIMȚIRI** pentru același ideal sfânt al înfăptuirii României de azi. Lupta a fost dusă cu atâtea sacrificii că azi nu este palmă de loc din patrimoniul național care să nu fi fost botezată cu sângele glorioșilor noștri strămoși și părinți. (...) vedem România de azi așezată în hotarele idealului nostru împlinit. Dar nu este de ajuns să fim stăpâni(...) Graiul și scrisul nostru să răsunе de la un capăt la altul al țării într-un singur fel (...) Dobrogenii și-au dat de la început seama de marea operă săvârșită de <<Astra Ardeleană>> în pregătirea unirii și mai ales de marea rol ce va trebui să joace în pregătirea sufletească a tuturor românilor (...). Cărturarii dobrogeni, dându-și primii seama de această mare nevoie a neamului, s-au grupat cu un sentiment patriotic potrivit momentului, putând astfel, în 1927, înființa «Astra Dobrogeană», sora «Astrei Transilvane», iar astăzi împreună dăm la lumină cartea de aur a românului dobrogean”.³⁷

Și în paginile revistei Societății, armata română ocupă un loc deosebit. Atât prin conducerea revistei și semnării articolelor, cât și prin tematică.

În ideea oferirii de exemple pozitive, în primul număr al revistei Societății, căpitanul Budiș publică un portret al *Mareșalului Foch*.³⁸ De altfel, acesta va semna și articolul *Conferința de la Haga*³⁹ și *Regimul strămtorilor*.⁴⁰

Un alt reprezentant al armatei, locotenentul Filip Aurel, redactor al revistei, se oprește asupra subiectului *Arta și Geniul Național*⁴¹ și asupra unor personalități naționale, precum Gheorghe Lazăr⁴², Alexandru Vlahuță⁴³.

O odă închinată ostașului român este realizată de locotenentul Aurel Filip sub titlul *Gloria de la Mărășești*.⁴⁴

Un deosebit articol, semnat cu pseudonim – Ardeleanu –, apără armata română în condițiile în care „războiul a trecut și toată lumea crede că armata a fost cauza războiului. De aici un dezgust și o oroare, se vede în opinia publică. Tribunalele militare sunt ticsite de procese iar pe orice drum întâlnești pe câte un moș sau o babă, o doamnă, un domn etc. care își fac fel de fel de planuri ca să-și scape odraslele de la acea datorie care era cea mai sfântă pentru strămoșii noștri ce au creat România Mare?”. Tonul articolului este deosebit de revoltat: „De unde această frică, această teamă față de instituția care veacuri de a rândul ne-a reprezentat și apărât cinstea și onoarea neamului nostru, până ne-a creiat România

³⁷ „Astra dobrogeană”, 1, nr. 1, 4 mai 1929, p. 1.

³⁸ *Loc. cit.*, nr. 1, 4 mai 1929, p. 9–13.

³⁹ *Loc. cit.*, nr. 6–7, sep.-oct. 1929, p. 2–5.

⁴⁰ *Loc. cit.*, nr. 8, nov. 1929, p. 7–13.

⁴¹ *Loc. cit.*, nr. 1, 4 mai 1929, p. 16–19.

⁴² *Loc. cit.*, nr. 3–4, iun.-iul. 1929, p. 15–17.

⁴³ *Loc. cit.*, nr. 6–7, sep.-oct. 1929, p. 14–16.

⁴⁴ *Loc. cit.*, nr. 5, aug. 1929, p. 1–3.

Mare. Nu vă gândiți că, dușmanii unității noastre urmăresc prima dată distrugerea armatei și apoi pe a noastră ca țară și neam? Cercetați delictvenții militari și veți vedea, că mulți dintre ei sunt sau străini sau oameni din mahalalele orașelor fără căpătăiu.” Pentru a-i conștientiza pe cei ce critică armata neamului, „Astra Dobrogeană” va prezenta momente din trecutul glorios al acesteia.⁴⁵ În aceeași idee, în numerele următoare, același Ardeleanu, prezintă istoria armatei române.⁴⁶

În ciclul serialului *Eroi și eroism*, semnat de N. Țimircaș, acesta aduce în prim plan eroi ai armatei române, precum Peneș Curcanu, Ecaterina Teodoroiu și eroi fără nume.⁴⁷

Ultimul număr al revistei „Astra Dobrogeană” apare în martie 1930. Cu prilejul împlinirii unui an de existență, colectivul redacțional face o evaluare a activității sale. Privitor la activitatea cadrelor militare dobrogene în cadrul Societății, se amintește că, la sărbătorirea lui Mazaryk – cu ocazia împlinirii a 80 de ani –, muzica Regimentului 34 „a executat cele două imnuri naționale”.⁴⁸

La rubrica *Cronica „Astrei”*, este prezentată activitatea societății. Astfel, la capitolul Conferințe este amintită conferința comandorului Aurel Negulescu – cunoscut sub pseudonimul literar Moș Delamare –, care a avut drept temă călătoria bricului „Mircea” și cele mai lungi voiajuri făcute de vasele românești. Conferința, audiată mai ales de intelectuali, a fost însoțită și de un film al călătoriei bricului.⁴⁹

Anul 1930 a marcat începutul declinului pentru „Astra Dobrogeană”, datorită, în primul rând, problemelor financiare. Aceasta explică și desființarea revistei, care a rămas, însă, un punct de referință pentru societatea dobrogeană. Conducerea centrala „Astrei” remarcă însă priceperea și sufletul conducerii „Astrei Dobrogene” – în primul rând a președintelui său, generalul I. Vlădescu, membrii săi „cheltuind bani din propria pungă”.⁵⁰ S-au încercat „resuscitări”, din păcate, fără rezultat. Urmările s-au resimțit puternic în anii ce au urmat. În anii 1931–1933, din lipsa mijloacelor, „Astra Dobrogeană” nu a mai putut activa, decât în orașul Constanța.⁵¹

Despre activitatea „Astrei Dobrogeană” în anul 1933/1934 nu deținem prea multe informații. Îl regăsim însă pe generalul de divizie în rezervă Ioan Vlădescu și pe dr. P. Stoenescu – președinte al filialei Constanța – angrenați în activitatea Ligii Antirevizioniste Române. Cei doi participă, pe 28 mai 1933, la o adunare a

⁴⁵ Loc. cit., nr. 1, 4 mai 1929, p. 20.

⁴⁶ Loc. cit., nr. 2, 10 mai 1929, p. 14–16; nr. 6–7, sep.-oct. 1929, p. 22–24.

⁴⁷ Loc. cit., nr. 6–7, sep.-oct. 1929, p. 5–9.

⁴⁸ Loc. cit., II, nr. 1, mar. 1930, p. 26.

⁴⁹ Gaby, *Cronica „Astrei”*, în loc. cit., p. 24–26.

⁵⁰ G. Preda, *op. cit.*, p. 133; „Transilvania”, 61, nr. 7–10, iul.-oct. 1930, p. 104; cf. Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 368.

⁵¹ G. Preda, *op. cit.*, p. 134.

Ligii Amintite.⁵² De altfel, peste 2 ani, pe 18 noiembrie 1935, președintele „Astrei Dobrogene” îi scria Președintelui Ligii Antirevizioniste Regionala Constanța, exprimându-și regretul că nu a putut răspunde invitației de a participa, pe 1 decembrie, la ziua Ligii amintite, datorită primirii întârziate a adresei.⁵³

Raportul general al Comitetului Central al „Astrei” asupra activității sale din 1934/1935 menționa că *„Astra Dobrogeană nu a mai dat, timp de mai mulți ani, nici un semn de activitate. În consecință, comitetul central întrunit în ședința din 4 mai 1935 a decis desființarea acestei regionale, rămânând în Dobrogea numai Despărțământul Constanța, ca organizație culturală a instituțiunii noastre”*.⁵⁴

*

Am dorit să expun, în cea mai mare parte a acestei comunicări, un material faptic bogat, care, pentru o comunicare de idei chiar ar constitui o încărcătură poate inutilă. Dar, cum istoria este realizată de oamenii care trăiesc într-un timp anume, într-un spațiu anume, înfăptuiesc, construiesc, participă, expun atitudini și idei, am văduvi tema pe care ne-am propus-o dacă am pluti, teoretic și ideatic, pe deasupra evenimentelor.

---

⁵² Arh. Naționale Constanța, fond Episcopia Constanța, nr. 1, vol. II, f. 118.

⁵³ *Loc. cit.*, f. 156.

⁵⁴ G. Preda, *op. cit.*, p. 134; „Transilvania”, 66, nr. 4, iul.-aug. 1935, p. 188; cf. Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 369.